

Päivikki Koponen
Jaana Halonen

21.10.2021

Ympäristöministeriö
PL 30
00023 VALTIONEUVOSTO
kirjaamo@ym.fi

Lausuntopyyntöne VN/27419/2020

VN/27419/2020 Lausuntopyyntö Luonnon virkistyskäytön strategiasta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ympäristöministeriön esityksestä Luonnon virkistyskäytön strategiasta. THL pitää tärkeänä, että Luonnon virkistyskäytön strategia valmistuu ja näkee luonnon itseisarvon ja yhteyden ilmastomuutokseen tärkeäksi. Lisäksi THL tunnistaa luonnon virkistyskäytön erittäin merkittävänä osana väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä vaikeissa elämäntilanteissa selviytymisen ja niistä toipumisen mahdollistajana.

THL tunnistaa, että Luonnon virkistyskäytön strategia ei nykyisellään kovin hyvin kytkeydy YK:n kestävä kehityksen Agenda 2030 tavoitteisiin. Tässä keskeisiä ovat erityisesti tavoitteet nro 11 taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat, nro 13 toimia ilmastomuutosta ja sen vaikutuksia vastaan ja nro 15 maaekosysteemien suojeleminen ja niiden kestävä käyttö. Erityisesti tavoite nro 11 sisältää kohdan iäkkäiden, lasten ja vammaisten pääsystä vihreille julkisille alueille, mikä on keskeistä väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen osalta. Tavoitteet mainitaan strategiassa nyt vain Metsästrategian ja Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 – periaatepäätöksen yhteydessä.

THL pitää tärkeänä, että kansanterveyden edistäminen on nostettu yhdeksi viidestä strategisesta tavoitteesta. Tässä on keskeistä mahdollistaa luonnon virkistyskäyttö erityisesti niiden väestöryhmien osalta, joilla on eniten terveysongelmia, mutta mahdollisesti myös eniten haasteita ja esteitä lisätä luonnon virkistyskäyttöä. 'Kansanterveyden edistämisen' sijasta voitaisiin käyttää myös muotoa 'terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen', joka sitoo luonnon virkistyskäytön laajemmin kuntien ja alueiden monialaiseen yhteistyöhön.

Väestön terveyden edistämisen näkökulmasta on tärkeä huomioida, että sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevilla on eniten terveyden kannalta epäedullisia elintapoja. Siksi heidän mahdollisuutensa luonnon virkistyskäyttöön tulisi erityisesti varmistaa. Luonnossa liikkumisen maksuttomuuden lisäksi strategiassa voitaisiin tarkastella laajemmin eri väestöryhmien mahdollisuuksia päästä nauttimaan luonnosta (mm. kulkuyhteydet), sekä lähiluonnon merkitystä erityisesti heikommassa asemassa oleville.

Myös seurantatiedossa on tärkeää tarkastella väestöryhmittäisiä eroja. Strategialuonnoksen nykytilan kuvauksessa esitetyt LVVI2- ja LVVI3 -tutkimusten tulokset

Päivikki Koponen
Jaana Halonen

21.10.2021

antavat viitteitä siitä, että luonnossa liikkuvat vähiten ne, jotka siitä terveyden kannalta eniten hyötyisivät. Tulokset ovat samansuuntaisia kuin THL:n väestötutkimusten tulokset liikunnan sosioekonomisista ja muista väestöryhmittäisistä eroista mm. sukupuolen, ikäryhmän tai syntyperän mukaan (maahan muuttaneet vs. koko väestö). Luonnon virkistyskäyttöön liittyvän tutkimustiedon ja tilastojen tuottamisessa voitaisiinkin ehkä jatkossa tehdä aiempaa laajempaa viranomaisyhteistyötä.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen puitteissa voitaisiin myös nykyistä enemmän ohjata asiakkaita ja potilaita luonnon virkistyskäyttöön jo nyt käytössä olevin menetelmin (esim. liikkumisresepti, tai luonnossa tapahtuva terapia ja kuntoutus). Erilaisista Green care eli luontolähtöisen kuntoutuksen malleista on Suomessakin saatu myönteisiä kokemuksia. Lisäksi esimerkiksi neuvoloissa ja perhekeskuksissa voidaan kannustaa kaikkia pikkulasten vanhempia luonnon virkistyskäyttöön, korostaen tästä saatavia terveys- ja hyvinvointihyötyjä sekä lapselle että vanhemmille.

1: Johdanto

Johdannon viimeisessä lauseessa on vaikeasti avautuva ”ennakoivan terveyden säästämismahdollisuus”, joka saattaa liittyä sanavalintoihin Euroopan Komission tekstin käännoksessä. Tämä voitaisiin täsmentää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuottamiseksi säästöiksi sairauksien ja ongelmien hoidon kustannusten vähentyessä.

2: Luonnon virkistyskäytön nykytila

2.5 Toimijoiden roolit

Kunnat ja alueelliset toimijat: Kunnat ovat vastuussa toimintaansa ohjaavien hyvinvointikertomusten tekemisestä. Luonnon virkistyskäytön tulisikin näkyä myös näissä hyvinvointikertomuksissa. Varhaiskasvatus, koulutus ja nuorisotyö ovat myös kuntien tehtäviä, joiden puitteissa lasten ja nuorten luontosuhteen vahvistamisen mahdollisuudet riippuvat myös lähiluonnon saavutettavuudesta. Tulevat hyvinvointialueet vastaavat vuoden 2023 alusta sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä alueellaan. Hyvinvointialueet laativat alueellisia hyvinvointikertomuksia, jotka ohjaavat alueellista hyvinvointityötä.

Järjestöt: Myös sosiaali- ja terveysjärjestöillä voisi olla entistä vahvempi rooli.

Tutkimusorganisaatiot: Myös THL tuottaa yhteistyössä muiden tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa kansallisiin väestötutkimuksiin (mm. Kouluterveyskysely, FinSote-, FinMonik- ja FinTerveys -tutkimukset) perustuvaa tietoa liikunnan harrastamisen yleisyydestä eri väestöryhmissä sekä sen terveys- ja hyvinvointivaikutuksista.

2.6 Lainsäädäntö

Päivikki Koponen
Jaana Halonen

21.10.2021

Strategialuonnoksessa on todettu: “Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen tavoitteena on hallitusohjelman mukaan luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen.” Voisiko tavoitteena olla myös YK:n Kestävän kehityksen Agendan tavoitteiden saavuttaminen?

Kuntien osalta luonnon virkistyskäyttö liittyy terveyden edistämisen osalta myös Kuntalakiin, jonka mukaan kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtiminen on kunnan perustehtävä. Lisäksi Terveydenhuoltolaissa määritellään laajasti kunnan tehtäviä kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

2.7. Luonnon virkistyskäyttöä koskevat muut strategiat ja toimet

Koska mielenterveyden häiriöt ovat keskeinen kansanterveydellinen haaste, on hyvä, että strategialuonnoksen luvussa 3 huomioidaan hyödyt mielenterveyden ja hyvinvoinnin kannalta, joita on myös tärkeä tarkastella suhteessa kansalliseen mielenterveysstrategiaan.

3: Hyödyt

Strategian vaikuttavuutta ja toimeenpanoa edistäisi myös luonnon virkistyskäytön terveys, hyvinvointi- ja toimintakykyhyötyjen tutkimuksen edistäminen. Päätöksenteon tueksi tarvittaisiin lisää näyttöä erityisesti kustannusvaikutusten osalta. Tarvitaan päivittyvää systemaattisesti koottua tutkimuskatsausta ja sen pohjalta kohdennettuja uusia tutkimuksia päätöksenteon tueksi. Kansanterveysongelmien ehkäisyn lisäksi luonnon virkistyskäyttö ja lähiluonto arkiliikuntaan kannustavana voivat mahdollistaa esimerkiksi lihavuuden hoidossa ensisijaisen hoitotavoitteen mukaiset elintapojen pysyvät muutokset. Viime vuosina on kertynyt paljon tutkimusnäyttöä luonnossa liikkumisen erityisistä hyödyistä myös lapsille ja nuorille mm. motorisen kehityksen, allergioiden ehkäisyn, mielenterveyden ja unen kannalta. Maahan muuttavien henkilöiden kannalta kotoutumisprosessissa olisi tärkeää huomioida myös luonnon virkistyskäytön mahdollisuudet.

4: Tulevaisuuden näkymät

Voisiko “Urbanisoituminen” -termin tilalla käyttää suomalaista sanaa kaupungistuminen?

Maahanmuuton ja kotoutumisen osalta strategialuonnoksessa olisi hyvä tarkastaa ja yhtenäistää käsitteistöä huomioiden ”ulkomaalaistaustaisten” ja ”maahanmuuttotastaisten” tai ”maahanmuuttajien” erot. Kotoutumisen tukemisen lisäksi jo pitkään maassa asuneet ulkomaalaistaustaiset saattaisivat hyötyä erikielisistä materiaaleista sekä eri yhteisöjen ja järjestöjen kanssa tehtävästä hanketoiminnasta luonnon virkistyskäytön edistämiseksi. Tässä tarvitaan yhteistyötä maahan muuttaneiden omien yhteisöjen ja järjestöjen kanssa.

Eriarvoistuminen on tärkeä huomioida strategiassa, erityisesti eri väestöryhmien välisten terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisen mahdollisuudet mm. madaltamalla

Päivikki Koponen
Jaana Halonen

21.10.2021

heikommassa asemassa olevien kynnystä luonnon virkistyskäyttöön. Kuntien tehtävät kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi edellyttäisivät luonnon virkistyskäytön huomioimista osana päätösten terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointia.

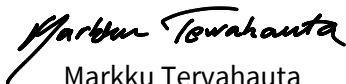
5: Tavoitteet ja toimintalinjaukset vuoteen 2030 mennessä

Strategialuonnoksessa esitetty missio, visio ja strategiset tavoitteet ovat myös väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kannalta kannatettavia. Väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi tulisi tunnistaa entistä paremmin ne väestöryhmät, jotka tarvitsevat tukea luonnon virkistyskäyttöön. Esimerkiksi kohdennettuja palveluja tarjoamalla voitaisiin avustetusti viedä maahan muuttaneita ja toimintarajoitteisia ihmisiä luontoon tai järjestää luonnossa myös helposti saavutettavia kulttuuritapahtumia.

Koska luontoyhteyttä on tärkeä luoda ja vahvistaa jo lapsena, THL ehdottaa, että kohtaan: “Luonnossa liikkuminen ja oleminen otetaan nykyistä vahvemmin osaksi kansanterveyden edistämistä.”, lisätään myös varhaiskasvatus, perusopetus sekä lasten ja nuorten harrastustoiminta.

Loppupäätelmät: THL pitää luonnon virkistyskäytön strategiaa tärkeänä sekä ilmastonmuutoksen torjunnan että väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kannalta. Strategialuonnoksessa nämä on pääosin hyvin huomioitu, mutta joitakin edellä kuvattuja kohtia voitaisiin vielä tarkentaa.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Johtaja

Tiina Laatikainen